

puodyninis koklis, rastas trasos 236 kvadrato, 20 cm gilyje, iškart po velėna. Jis galėtų būti datuojamas XVI a.

Kuršėnų dvaro parko PV ir centrinėje dalyje, per kurią 1999 m. buvo kasta trasa, kultūrinio sluoksniu, datuojamo iki XVIII a., neužfiksuota.

Audronė ŠAPAITĖ

Investigations of Kuršėnai estate in 1999

In 1999, the archaeological survey was done in the territory of Kuršėnai estate (Šiauliai district). 273 m long area was explored and 6 test excavations were done. In the southwestern and central parts of Kuršėnai estate no cultural layers older than of the 18th century were found. Only a stray pot tile dating back to the 16th century was found.

Gintautas VĒLIUS

ŽYGMANTIŠKIŲ MEDŽIO ANGLIŲ DEGYKLŲ TYRINĖJIMAI

Žygmantiškių degyklos (Šalčininkų r., Pabarės sen.) yra už 2,5 km į R nuo Žygmantiškių kaimo, šalia miško keliuko, vedančio į Rūdininkus, miško kvadratuose Nr. 19 ir 20. Iš viso čia yra apie 25 degyklos. Jų sampilai išsidėstę kompaktiškoje grupėje, degyklas supę grioviai kai kur jungiasi.

Išoriškai degyklos atrodo taip pat, kaip Rytų Lietuvos pilkapių kultūros laidojimo paminklai. Tai iki 15 m skersmens ir apie 1 m aukščio apskriti sampilai, apsupti kelių atskirų arba vieno ištiso griovio. Tačiau pastebėtas vienas skirtumas – pilkapių sampilai yra daugmaž apvalinos formos, tuo tarpu degyklų viršutinė dalis plokščia. Daugiau nei pusė jų apardytos.

Vis dėlto iki tyrinėjimų pradžios manyta, kad tai yra Rytų Lietuvos pilkapių kultūros laidojimo paminklas, – Žygmantiškių pilkapynas (AR 1725). Iširti 2 miško kvartalinės linijos ardomi „pilkapiai“ paminklo R pakraštyje. Taip pat užpilta priešgaisrinė juosta, kertanti dar 3 degyklų sampilus.

Tyrinėtąsias degyklas maždaug per jų centrus kirto 3 m pločio kvartalinė linija, orientuota Š–P kryptimi. Degyklos Nr. 1 sampilas buvo 10 m skersmens, iki 60 cm aukščio nuo dabartinio žemės paviršiaus. Kvartalinės linijos vietoje sampilas visiškai nuartas. Jį supo 10–30 cm gylio griovys. Sampilas supiltas iš juodos žemės, sumišusios su degėšiais. Tarp degėsių

pasitaikydavo ir stambesnių, iki 15 cm storio ir 30 cm ilgio nevisiškai sudegusių rąstelių. Kai kurie jų supjaustyti pjūklų. Tarp degusių pasitaikydavo nežymių šviesesnio smėlio sluoksnelių. Sampilo pagrinde buvo iki 5 cm storio šviesiai pilko perdegusio smėlio sluoksnis. Tai rodo, kad ant sampilo pagrindo buvo pasiekta aukšta temperatūra. Sampilo paviršiuje rastas vienintelis radinys – geležinis uknolis. Degyklą ratu supo 8 įvairaus dydžio, pailgi, apvalainais galais grioviai. Griovių gylis iki 60 cm, sienelės stačios, dugnai plokšti. Įdomus griovių turinys: viršuje – juoda žemė, sumišusi su degėsiomis, po ja – maišytas tamsus smėlis, giliau – kiek pilkesnis perdegęs smėlis, po juo vėl tamsus smėlis su smulkiomis degėsiukais, dugne – degėsinga juoda žemė. Degėsingos žemės sluoksniuose aptikta įvairaus dydžio jau išdegtų medžio anglių gabalų. Matyt, kad mediena deginta ant sampilo pagrindo. Norint išgauti medžio anglis, ugnis buvo gesinama smėliu, kasamu iš aptiktųjų griovių. Juose surastieji medžio anglių likučiai, matyt, buvo palikti kaip nepakankamai kokybiški.

Degyklos Nr. 2 sampilas buvo 10 m skersmens ir 55 cm aukščio. Kvartalinės linijos vietoje jis visiškai nuartas. Sampilo turinys bei struktūra tokia pati kaip ir degykloje Nr. 1, tačiau čia buvo vienas ištisas griovys, supęs visą sampilą. Tik ŠR degyklos pusėje 40–140 cm pločio, iki 80 cm gylio griovys turėjo 80 cm tarpą. Sienelės vertikalios arba nežymiai nuožulnios, dugnai plokšti. Kaip ir degykloje Nr. 1, griovių turinį sudarė 4–5 degėsingos žemės, tamsaus ir šviesaus perdegusio smėlio sluoksniai. Juodoje degėsingoje žemėje aptikta medžio anglių gabalų.

Tyrinėtąjį paminklą sunku tiksliai datuoti, kadangi vienintelis radinys – uknolis galėjo būti pamestas bet kada. Iš istorinių šaltinių žinoma, kad šiose vietovėse medžio anglys buvo deginamos jau XV–XVI a., jos naudotos geležiai iš balų rūdos išgauti. Dėl to, matyt, ir kilo Rūdininkų vietovardis. Žygmantiškių medžio anglių degyklos taip pat datuotinos XV–XVI a.

Gintautas VĖLIUS

Exploration of Žygmantiškės Charcoal plant

Before the exploration of the territory of Žygmantiškės Charcoal Plant started, this place was considered to be Žygmantiškės Barrow Cemetery. However, having explored two sites of plants, or supposed barrows, it appeared that this is a site of charcoal plants dating back to the 15th -16th century.